

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра географії України та регіоналістики**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
Мирослав ЗАЯЧУК
“«30» серпня 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА**

Вид дисципліни (за компонентом ОП): обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність: 106 Географія

Галузь знань: 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаними освітньо-професійними програмами: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Виробнича практика» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування» спеціальності: 106 Географія , галузі знань: 10 Природничі науки, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №6 від 31 травня 2021р.).

Розробники: Костащук Іван Іванович, завідувач кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор; Заблотовська Наталія Василівна, кандидат географічних наук, доцент.

Погоджено з Гарантом
ОП «Регіональний розвиток
і просторове планування»

Іван КОСТАЩУК

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики
Протокол №13 від “29” серпня 2023 року

Завідувач кафедри

Іван КОСТАЩУК

Схвалено методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова методичної ради факультету

Наталя АНДРУСЯК

© Кафедра географії України
та регіоналістики, 2023рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Практична підготовка є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми здобуття вищої освіти і набуття майбутніми бакалаврами географії, менеджерами (управителями) регіонального розвитку загальних та фахових компетентностей та невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Передбачає **3 кредити** (три тижні практики). Виробнича практика посідає особливе місце у системі підготовки майбутніх фахівців. Основні завдання виробничої практики полягають у закріпленні теоретичних знань, практичних умінь, навичок, одержаних здобувачами освіти під час аудиторних занять.

Професійна підготовка майбутнього бакалавра географії, менеджера (управителя) регіонального розвитку, важливою частиною якої є виробнича практика, забезпечує інтеграцію знань та їх застосування. Діяльність студентів-практикантів у період практики є аналогом професійної діяльності. Ця практика проводиться для бакалаврів 3 курсу навчання у 5 семестрі в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності.

Основою для організації та проведення практики є угоди та меморандуми про співпрацю між університетом і підприємствами. Керівництво практикою здійснюється двома особами: викладачем кафедри Географії України та регіоналістики; та одним із провідних спеціалістів підприємства, де студент проходить практику.

1.2. Мета навчальної дисципліни:

Закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, оволодіння сучасними методами, формами організації праці в галузі їхньої майбутньої професії, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь за спеціальністю, формування на базі одержаних у ЗВО знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах, формування та розвиток у майбутніх бакалаврів географії, менеджерів (управителів) регіонального розвитку професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретного виробництва, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

1.3. Завдання курсу:

- ✓ закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення циклу теоретичних дисциплін географічного змісту;
- ✓ формування у студентів професійних умінь та навичок проведення науково-дослідної діяльності, застосування методології та методів географічних досліджень;
- ✓ вивчення організаційної структури підприємства та ознайомлення безпосередньо на підприємстві, установі з виробничим процесом і технологічним

циклом виробництва, відпрацювання вмінь і навичок зі спеціальності;

- ✓ ознайомлення зі звітними та іншими інформаційними документами діяльності підприємства;
- ✓ ознайомлення з характером, змістом та умовами безпосередньої роботи фахом;
- ✓ одержання досвіду вирішення практичних задач, що вимагають застосування професійних знань і вмінь фахівця;
- ✓ проведення необхідних спостережень (анкетування, опитування) та експериментів, первинна обробка статистичних даних;
- ✓ апробація набутих професійних компетентностей;
- ✓ виконання конкретного обсягу навантаження на робочому місці з метою закріплення професійних навичок;
- ✓ акумулювання й аналіз матеріалів для підготовки бакалаврської роботи, проведення досліджень у рамках науково-дослідної роботи;
- ✓ адаптування до умов практики реального виробництва.

1.4. Пререквізити: усі освітні компоненти ОП Регіональний розвиток та просторове планування

1.5. Результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **загальні компетентності**, як:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність працювати автономно.

ЗК 10. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **фахові компетентності**, як:

ФК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів, в тому числі міжнародних, що будуть висвітлювати особливості впливу глобалізації на регіони та просторові моделі їх економіки.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах, а також застосовувати різні методи досліджень процесів

регіоналізації, уміння ідентифікувати, аналізувати й оцінювати економічні, соціальні та екологічні проблеми регіонів у їх просторовій перспективі.

ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки та проводити просторовий аналіз поселенських систем на основі кількісних і якісних даних, здійснювати регіональну діагностику на основі територіального планування; ідентифікувати, вимірювати та оцінювати фактори у просторово-часовому континуумі для моделювання траєкторій розвитку міст, регіонів і країн, визначати їх інноваційно-інвестиційний потенціал;

ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання

ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

ФК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проєктах, застосовувати навички методів проєктування, моделювання та управління процесами регіонального розвитку та проводити їх оцінку та експертизу

Програмні результати навчання:

PO1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

PO2. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.

PO5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

PO8. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.

PO10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні, а також особливості процесів глобалізації економічного, соціального, політичного, культурного і духовного розвитку людства, головні закономірності розвитку глобальних проблем та глобалістики

PO12. Розуміти форми, методи і прийоми навчальної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

PO13. Застосовувати науково-теоретичні та практичні основи регіоналістики, функції, принципи і методи управління регіональним розвитком

PO15. Вміти створювати картографічні моделі, оформляти картографічні твори з використанням сучасних методів та технологій.

PO17. Уміти проводити аналіз регіонального розвитку та давати оцінку регіонального потенціалу.

PO18. Вміти професійно застосовувати географічно-наукові знання і практичні уміння й навички дисциплін фізико- та суспільно-географічно циклу у педагогічній діяльності

2. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Кафедра географії України та регіоналістики згідно укладених договорів, угод та меморандумів про співпрацю (на основі заяв студентів про вибір бази практики) заздалегідь визначає бази виробничої практики, куди й розподіляє студентів. Визначення бази практики відбувається завільним вибором добувача освіти, але не пізніше ніж за 14 днів до початку практики. Якщо бажаної бази практики у переліку рекомендованих немає, то здобувач має право звернутися до Гаранта ОПП за сприянням щодо укладання такого договору, для подальшої співпраці (за згодою сторін).

Наказом Ректора здійснюється скерування студентів на бази практики і призначення керівників практики від кафедри для кожного практиканта. На місцях практики призначаються керівники практики від організацій (установ) – баз практики.

Студенти особисто несуть цілковиту відповідальність за неявку на практику. Студенти, які не з'явилися на практику з поважних причин, проходять її в інші терміни, в іншому випадку – можуть бути відраховані з університету за невиконання навчального плану.

Керівник практики від кафедри супроводжує студентів до бази практики і скеровує їх керівникові практики від організації.

На місці практики студентів передусім знайомлять з регламентом роботи організації, правилами внутрішнього розпорядку та службового етикету. Вони в обов'язковому порядку проходять інструктажі з охорони праці, техніки безпеки і протипожежної безпеки (вступний на кафедрі Географії України та регіоналістики і позаплановий на кожному робочому місці практики).

Практиканти повинні суворо дотримуватись регламенту роботи організації-базы практики, не допускати порушень трудової дисципліни.

Практикантів попереджують про відповідальність за несанкціоноване розповсюдження службової інформації організації-базы практики.

Проходження практики регламентоване календарним графіком її проходження, який складено керівником практики від кафедри загальної та регіональної географії та організації-базы практики спільно з практикантом у відповідності до завдань практики.

Крім виконання безпосередніх завдань практики, студенти можуть залучатись до виконання окремих інших завдань, в рамках робочого процесу бази практики, що не вимагають спеціальної кваліфікації.

Проходження виробничої практики студентами відбувається у кілька етапів:

1. *Підготовчо-консультаційний* – ознайомлення з програмою, метою, завданнями практики; визначення методичних підходів та прийомів дослідження конкретного географічного чи господарського об'єкта; аналіз рекомендованої (спеціальної, наукової, методичної та ін.) літератури для підготовки дослідження; підбір додаткових картографічних матеріалів, словників, довідників тощо.

2. *Практичний* – безпосереднє проходження студентом виробничої практики під контролем керівника практики від бази практики; виконання

індивідуальних завдань та зазначених функціональних обов'язків на місцях проходження практики; вивчення економіко-статистичної, картографічної інформації про географічний об'єкт або підприємство, її аналіз, обробка та класифікація.

3. *Камеральний* – обробка, аналіз та узагальнення зібраних матеріалів і аналітичних даних; оформлення індивідуального звіту з виробничої практики, який обов'язково повинен містити розширений географічний аналіз досліджуваного об'єкта.

Практичними завданнями, на які студентам необхідно звернути увагу, є:

- аналіз особливостей суспільно-географічного положення досліджуваної території, дії різноманітних факторів, які впливають на функціонування об'єктів, що вивчаються;

- оцінка природно-ресурсного потенціалу з наголосом на регіональні особливості як місцевого, так і державного значення;

- виявлення історико-просторової, соціально-економічної динаміки формування та розвитку господарства, території, краю (району, області, землі, країни), виробничого підприємства, установи;

- ознайомлення із основними методами проведення та організації географічних досліджень;

- розробка комплексного підходу до оцінювання природних та господарських явищ;

- загальне ознайомлення зі структурними підрозділами підприємства (установи, організації) та специфікою їх діяльності;

- визначення тематики та конкретного переліку робіт, які виконує підприємство в цілому та його структурні підрозділи зокрема;

- підвищення рівня володіння ГІС технологіями та удосконалення навичок роботи в мережі Internet для отримання необхідної інформації;

- збір, систематизація та узагальнення інформації (наукової, статистичної, картографічної, тощо), отриманої за час проходження практики;

- ознайомлення з типами звітних документів господарських та адміністративних організації, способами їх використання;

- визначення ролі та місця підприємства, установи чи регіону в господарській діяльності території вищого таксономічного рівня;

- висвітлення особливостей становлення регіональних освітніх, наукових, культурних, торговельних та відпочинкових комплексів тощо;

- виявлення основних етапів розвитку та сучасного стану господарства регіону, його компонентної, функціональної і територіальної структури, ефективності функціонування господарських систем різних рівнів і форм власності тощо;

- виконання конкретного обсягу роботи в межах трудового процесу бази виробничої практики.

Студенти-практиканти під час проходження практики виконують індивідуальні завдання, що їх визначає керівник практики від університету або керівник практики від виробництва з метою формування умінь та навичок

самостійного розв'язання конкретних виробничих, наукових або організаційних завдань.

У процесі проходження виробничої практики студенти можуть здійснювати виробничі екскурсії; повинні обов'язково відвідувати заняття (лекції, семінари, практичні роботи), що проводяться на базі практики з метою підвищення кваліфікації працівників та для розкриття студентом перспективи подальшого розвитку спеціальності та його фахових можливостей.

Практична реалізація наведених рекомендованих завдань дає можливість студенту отримати конкретні знання про економіку і технологію ряду основних виробничих процесів у промисловості, сільськогосподарському виробництві, невиробничій сфері, транспорті, про розселенські процеси, питання ведення організаційно-управлінської діяльності. Студенти засвоюють нові методи аналізу виробничої діяльності та управління із застосування ГІС і інших сучасних технічних засобів.

Орієнтовні завдання виробничої практики на підприємстві :

1. При проходженні виробничої практики на підприємстві вивчити діяльність підприємства,
2. Завдання практики, пов'язані з роботою на підприємстві:
 - засвоїти власні функціональні обов'язки та визначити місце в загальній системі діяльності підприємства у відповідності до завдань та доручень;
 - оволодіти навичками виробничо-організаційної роботи;
 - застосовувати на практиці знання, вміння і навички, отримані під час навчання.
3. Завдання практики, пов'язані з підготовкою аналітичного звіту:
 - дати оцінку діяльності підприємства, оцінити його продукт (за основними параметрами) і визначити конкурентні позиції на ринку певного рівня на основі зібраного аналітичного матеріалу;
 - дати оцінку внутрішньому середовищу підприємства (виявити ресурси для покращення діяльності);
 - запропонувати заходи з посилення конкурентноспроможності з позицій регіонального розвитку та просторового планування.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тематика індивідуальних завдань формується відповідно до специфіки виробничої практики і зацікавленості установи-базисної практики у проведенні досліджень та виконанні робіт географічного напрямку. Індивідуальні завдання мають характер наукового дослідження.

Найбільш типовими індивідуальними завданнями, зміст яких конкретизується й уточнюється під час проходження, можуть бути:

- обробка конкретних статистичних показників та даних, наукових та інформаційних джерел;
- складання доповідей, пояснювальних записок, рефератів, комплексних соціально-економічних та економічних характеристик або паспорта регіону чи конкретного об'єкта;
- складання та оформлення графіків, діаграм, картографічних моделей за

допомогою комп'ютерного забезпечення;

- соціально-економічний і просторовий аналіз процесів господарювання та їх взаємодії з навколишнім середовищем;
- складання звітних документів господарських та адміністративних організацій;
- збір статистичних і картографічних матеріалів, що характеризують краєзнавчі, природні та соціально-економічні особливості території, що вивчається, тощо.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота під час практики передбачає наступні види діяльності:

- Вивчення основних правил техніки безпеки під час проведення практики.
- Знайомство з програмою практики, індивідуальними завданнями, специфікою діяльності підприємства, організації чи установи – місця практики.
- Вивчення галузевої, територіальної та функціональної приналежності підприємства, організації чи установи – місця проходження практики.
- Знайомство з цільовими настановами та тематичними напрямками досліджень, якими займається підприємство, організація чи установа – місце проходження практики.
- Збирання інформації за кількісними та якісними показниками у відповідності до індивідуального завдання згідно програми практики.
- Оформлення папки-документації, необхідної для подальшого написання кваліфікаційної роботи студента.

ПРАВИЛА ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

На підготовчому етапі керівник практики під час настановчої конференції обов'язково проводить зі студентами інструктаж з охорони праці і техніки безпеки.

Керівник практики протягом всього терміну проходження студентами виробничої практики контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту та проводить відповідні інструктажі з охорони праці та техніки безпеки.

Загальні вимоги безпеки під час виробничої практики:

- Студент-практикант повинен виконувати тільки ті види робіт, які передбачені згідно з програмою практики.
- У разі притягнення студента-практиканта до робіт, які не передбачені програмою практики, йому слід негайно доповісти безпосередньому керівнику виробничої практики.

Під час проходження виробничої практики *заборонено*:

- Порушувати правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики, зокрема запізнюватись.
- Пропускати або не проводити визначені передбачені програмою види робіт.

- Залишати робоче місце без дозволу куратора від бази практики.
- Відволікати від роботи відповідальних працівників, які його оточують, заважати реалізації їх прямих функцій.
- При встановленні порушень вимог охорони праці в приміщенні для занять, розпочинати чи продовжувати роботу до усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю, обов'язково повідомити про це керівника установи чи підприємства.
- При виникненні несправностей обладнання та приладів негайно повідомити керівника закладу чи відповідального фахівця та припинити роботу до усунення недоліків. Забороняється виконувати будь-які види ремонтних робіт на робочому місці. Ремонт обладнання та приладів виконується спеціально підготовленим персоналом навчального закладу (електромонтером, слюсарем, електромеханіком).

Під час проходження виробничої практики в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування навчального закладу студент-практикант зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я оточуючих людей

ЗВІТНІСТЬ ПР ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

По завершенні виробничої практики студент подає керівнику від університету:

1. щоденник практики, підписаний керівником практики від підприємства завірений на підприємстві печаткою;
2. У щоденнику практики міститься й характеристика з місця проходження виробничої практики. Характеристика з місця проходження виробничої практики повинна містити загальну оцінку практиканта. У характеристиці зазначається коло робіт, які виконувалися протягом практики, дається характеристика ставлення практиканта до виконання доручень та обов'язків, зазначається здатність до самостійної роботи. Характеристика підписується керівником підприємства, на якому студент проходив виробничу практику, та завіряється печаткою підприємства.
3. звіт про проходження виробничої практики. У звіті мають бути зазначені виробничі навички, вміння, компетентності, набуті студентом під час даної виробничої практики. характеристикою керівника практики від організації)
4. Основна форма контролю – щоденник практики, у якому наведено всі види робіт, виконаних практикантом, час, на них витрачений, основні результати цих робіт. Письмовий звіт розглядається як кінцевий результат виробничої практики, готується до захисту і належним чином оформлюється

ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ

Проходження виробничої практики завершується підготовкою та захистом звіту про практику. Матеріали до звіту готуються щоденно, а його безпосереднє оформлення здійснюється протягом останнього тижня практики.

Типова структура звіту:

- ✓ титульна сторінка (додаток А);
- ✓ зміст;

- ✓ загальна інформація про організацію – базу проходження практики;
- ✓ інформація про функції, структуру та організацію роботи структурного підрозділу (відділу), де безпосередньо відбувалась практика;
- ✓ опис виконання практики згідно з календарним планом;
- ✓ формулювання індивідуального завдання;
- ✓ матеріали та методи досліджень, що застосовувалися під час практики;
- ✓ головні результати, отримані під час практики;
- ✓ результати виконання додаткових завдань;
- ✓ пропозиції щодо покращання проведення практики;
- ✓ загальні висновки;
- ✓ особисті враження від практики;
- ✓ додатки.

Оформлення звіту здійснюється за допомогою Word за такими параметрами: шрифт – Times New Roman, 14, інтервал – 1,5, поля з усіх сторін – по 2 см, нумерація сторінок – наскрізна у верхньому правому куті. Титульний аркуш вважати першою сторінкою.

Додатки, таблиці, рисунки є основною і обов'язковою складовою Звіту. Одна з головних вимог до графічного матеріалу – це наочний та зв'язок з текстом.

Звіт за виробничу практику подається кожним студентом у письмовому вигляді разом із щоденником практики і характеристикою з місця проходження практики. Змістовно звіт складається з рубрик, які відповідають завданням практики відповідно місцю її проходження. У кожній частині звіту студент повинен продемонструвати здібності до аналітичного осмислення, інтеграції теоретичних знань та практичного досвіду, узагальнень, висновків та рекомендацій.

Захист звіту відбувається у формі виступів, презентацій своїх аналітичних матеріалів на засіданні кафедри географії України та регіоналістики. Приймається рішення щодо якості, повноти зібраних матеріалів, успішності захисту роботи.

3. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Для оцінювання результатів виробничої практики використовуються такі методи:

- спостереження за студентами та аналіз якості окремих видів їхньої роботи (виробнича діяльність і навчально-дослідна робота);
- бесіди з керівниками практики від підприємства, під керівництвом яких працювали студенти;
- самооцінка студентами ступеня своєї підготовленості до професійної діяльності;
- аналіз документації студентів (детальний звіт, повністю оформлений щоденник, підготовлені під час практики матеріали).

Без надання вищевказаних звітів студент до захисту практики не допускається і одержує оцінку «незараховано».

Студент, що не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при її захисті направляється на практику вдруге в період канікул або відраховується з навчального закладу.

Оцінка виставляється з урахуванням поточної роботи студента під час проходження практики й у результаті оцінювання документів, зданих після проходження практики на кафедру та захисту на підсумковій конференції.

Оцінювання результатів практики студентів здійснюється за такими критеріями:

1. Правильність оформлення щоденника практики – 10 б.
2. Відгук керівника практики від вузу – 10 б.
3. Відгук керівника практики від підприємства 10 б.
4. Зміст і оформлення звіту практики, його захист на звітній конференції – 20 б.
5. Виконання визначених у програмі завдань практики – 50 б.

Оцінювання результативності проходження студентом практики здійснюється за 100-бальною системою. Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується така таблиця:

<i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i>	<i>Оцінювання в системі ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Залік за національною шкалою</i>
90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	
70-79	C	4 (добре)	
60-69	D	3 (задовільно)	
50-59	E	3 (достатньо)	
35-49	FX	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання	Не зараховано
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. – Ніжин, 2009. – 396 с.

2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. – Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека / За ред. Б.М.Данилишина. – К.: Наукова думка, 2008. – 391 с.

3. Географічна енциклопедія України / відп. ред. О. М. Маринич. –Т. 1 : А–Ж. – К. : 1989. – 416 с.

4. Державне управління: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України: ред. кол.: Ю.В. Ковбаснюк (голова) та ін. – К.: Дніпропетровськ, НАДУ – 2012.
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Державний комітет статистики України. Всеукраїнський перепис населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [2001http://2001.ukrcensus.gov.ua/](http://2001.ukrcensus.gov.ua/)
7. Децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/about>
8. Джаман В.О., Костащук І.І. Національна структура населення етоноконтактних зон: Монографія. – Чернівці: Чернівецький університет, 2009. – 288 с.
9. Дністрянський М. С. Україна у політико-географічному вимірі. - Львів, 2000. - 310 с.
10. Економічний дискусійний клуб. Всесвітній Економічний Форум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/>
11. Євтушенко О.Н. Державне управління / О.Н. Євтушенко, В.І. Андріян. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Ч.1. – 268 с.
12. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: Суспільно-географічні засади формування: Монографія. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 424 с.
13. Заставецька Л.Б. Системи розселення і геопросторіві проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія. – Т. : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
14. Інститут географії НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://igu.org.ua/uk>
15. Інститут громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.csi.org.ua/>
16. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
17. Куйбіда В. С. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи : збірник нормативно-правових актів і науково-аналітичних матеріалів / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов, Академія муніципального управління, Центр досліджень питань регіонального і місцевого розвитку та сприяння адміністративній реформі, Всеукраїнська Асоціація магістрів державного управління, Українська асоціація місцевих і регіональних влад. – Київ, Видавництво «Крамар», 2009. – 170 с.
18. Маруняк Є. О. Територіальне (просторове) планування : зміст, еволюція та основні сучасні напрями [текст] / Є. О. Маруняк // Український географічний журнал. – 2014. – № 2. – С. 22–31.
19. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
20. Масловська Л.Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: Вид-во КНТЕУ, 2003. – 365 с.

21. Мезенцев К.В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.
22. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.
23. Мезенцева Н.І., Кривець О.О. Гендер і географія в Україні: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
24. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
25. Мезенцева Н.І., Мороз І.М. Інвестиційна діяльність в агропродовольчому виробництві України: регіональні аспекти: Монографія. – К.: Обрії, 2011. – 163 с.
26. Методологія планування регіонального розвитку в Україні. Інструмент для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації [Електронний ресурс]: Проект Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку України». – Режим доступу: http://cg.gov.ua/web_docs/1/2014/11/docs/Methodology_of_RD_planning.pdf
27. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://icps.com.ua/>
28. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua>
29. Немець К. А. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі : монографія / К. А. Немець, Л. М. Немець. – Харків : ХНУ, 2013. – 225 с.
30. Немець К.А., Немець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. – Харків: ХНУ, 2013. – 225 с.
31. Олійник Я. Б. Вступ до соціальної географії : Навч. пос. – К.: Знання, 2000. – 204 с.
32. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Економічна та соціальна географія: сучасний стан і перспективи розвитку. – К.: ВГЛ «Обрії», 2009. – 63 с.
33. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник. – К.: Знання, 1998. – 416 с.
34. Пилипенко І.О. Мальчикова Д.С. Методики суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області): Навч. посібник. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2007. – 112 с.
35. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.
36. Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М.Д. Пістун. – К. : Вицашкола, 1996. – 156 с.
37. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.
38. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку України: Навч. посібник. – 3-е видання. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – 290 с.

39. Планування територій: Навч. посіб. / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова. – Стереотип. вид. – Херсон : Грінь Д.С., 2017. – 268 с.
40. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
41. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.
42. Руденко В. П., Руденко С.В. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності :Монографія. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – 248 с.
43. Смаль В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. – К.: Київський нац. ун-тет імені Тараса Шевченка, 2011. – 370 с.
44. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми : монографія / С.П. Сонько. – К. : Ніка Центр, 2003. – 287 с.
45. Соціально-економічна географія України: навчальний посібник / О. І. Шаблій, М. І. Білецький, Б. І. Заставецький. – Вид. друге, перероб. і доп. – Львів: Світ, 2000. – 680 с. Т. 2 : 3–О. – К. : 1990. – 480 с.
46. Ткачук І. Просторове планування сільських територій: законодавче забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://despro.org.ua/news/experts/detail.php?ID=1285>
47. Топчієв О. Г. Методи суспільно-географічних досліджень: методологія, методи, методики / О. Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
48. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навчальний посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 556 с.
49. Топчієв О. Г. Планування території : навчальний посібник / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова. – Херсон : Грінь Д. С., 2014. – 268 с.
50. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — 444 с.
51. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О.Шаблій. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 743 с.
52. Шаблій О. Суспільна географія : у 2-х кн. / О. Шаблій. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. — Кн. 1. — 814 с.; Кн. 2. — 706 с.

ДОДАТОК ДО ПРОГРАМИ

У разі переходу регіону в зону з вищим рівнем епідеміологічної небезпеки поширення Covid -19 організація практики буде відбуватися у дистанційній формі.

Керівник практики від кафедри має замовити курс («Виробнича практика») у системі Moodle і наповнити його відповідними методичними матеріалами: інструкцію до практики, в якій поетапно прописано всі організаційні та робочі моменти під час проходження практики дистанційно; наказ про проведення практики; щоденник та програму практики; контакти керівників (номери телефонів/ сторінки соціальних мереж/ поштові скриньки керівників від баз практик та від кафедри); звіт з практики; матеріали практики.

Керівник практики від кафедри має попередити бази практик про дистанційне її проходження. **Студенти мають дотримуватися карантинних заходів і ні в якому разі їх не порушувати.** Якщо ж бази практики не погоджуються приймати студентів на умовах дистанційної форми роботи, тоді факультет зобов'язується забезпечити місцями на власних кафедрі(лабораторіях), які забезпечені відповідним обладнанням, що дозволяє виконувати завдання практики. Студент має право вибору бази практики і повідомити керівника про базу практики, але виключно дотримуючись умов дистанційної форми роботи.

За тиждень до початку практики, керівник від факультету організовує **настановчу онлайн-конференцію**, під час якої студенти отримують рекомендації, вказівки, поради й уточнення щодо особливостей практики в умовах карантину, проходять інструктаж. Крім того, їх знайомлять із курсом «Практика у професійній підготовці журналіста» у системі Moodle, де покроково репрезентують увесь комплект документів, який дозволяє їм вирушити дистанційно на базу практики.

Під час практики кожен із студентів перебуває під контролем **керівника** – викладача факультету. **До його обов'язків** входить постійна співпраця з керівниками практики від бази практики щодо роботи того чи іншого студента; онлайн- комунікація зі студентом під час проходження практики. У разі необхідності викладачі проводять онлайн-консультації зі студентами.

По завершенню практики **студенти мають** у системі Moodle надіслати та завантажити наступну звітну документацію в електронному варіанті: матеріали практики (відскановані або фотокопії чи посилання), звіт (відсканований чи фото), заповнений щоденник практики (фото чи скан) та характеристика керівника від практики. **Характеристика від керівника бази практик є обов'язковою.** Вона може бути подана у щоденнику або окремим файлом (фото чи скан). У разі її відсутності практика не може бути зарахована. Документи студенти прикріплюють без підписів та печаток керівників практики.

Протягом 3 днів після практики студенти й викладачі кафедри географії України та регіоналістики збираються на **підсумкову онлайн-конференцію**, де аналізується загальний стан проходження практики; студенти діляться враженнями від практики; оголошуються її результати. Бали, які студенти отримали, викладачі мають виставити в журналі оцінок у системі Moodle. Якщо

виникають запитання чи уточнення під час перевірки матеріалів, викладач вирішує ці питання в особистих повідомленнях зі студентом. Аргументацію (коментарі) щодо отриманих балів викладачі мають обов'язково прописати!

ОРИГІНАЛИ МАТЕРІАЛІВ ПРАКТИКИЗОБУВАЧІ ОСВІТИ ЗОБОВ'ЯЗАНІ ПЕРЕДАТИ НА КАФЕДРУ ПІСЛЯ ПОСЛАБЛЕННЯ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ, АЛЕ ДО ЗАВЕРШЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО СЕМЕСТРУ.

Критерії оцінювання практики:

Оцінка за практику виставляється з урахуванням поточної роботи студента під час проходження практики й у результаті оцінювання документів, прикріплених після проходження практики у системі Moodle та захисту на підсумковій онлайн-конференції.

Оцінювання результатів практики студентів здійснюється за такими критеріями:

1. Правильність оформлення щоденника практики, наявність характеристики відкерівника –30 б.
2. Виконання визначених у програмі завдань практики – 50 б.
3. Зміст і оформлення звіту практики – 20 б.